

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 170/2023-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátskou kanceláriou HUSAR AND PARTNERS S.R.O., Vojenská 14, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice II v konaní sp. zn. 43Ps/10/2021 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Košice II v konaní sp. zn. 43Ps/10/2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Košice II v konaní sp. zn. 43Ps/10/2021 **prikazuje** konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **500 eur**, ktoré **je** Okresný súd Košice II **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Košice II **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 15. marca 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní

sp. zn. 43Ps/10/2021 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľ navrhuje prikázať okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov. Požaduje tiež finančné zadost'učinenie 2 500 eur, ako aj náhradu trov konania pred ústavným súdom.

II.

Skutkové východiská

2. Napadnuté konanie je vedené od 12. augusta 2021 na základe návrhu sťažovateľa na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony jeho manželky tak, že nie je spôsobilá uzatvárať zmluvy akéhokoľvek druhu, udeľovať plné moci, nakladať s finančnými prostriedkami, preberať sociálne dávky, preberať úradné listové zásielky a reagovať na ne, samostatne konať pred orgánmi verejnej moci, vyslovovať informovaný súhlas s poskytnutím zdravotnej starostlivosti v ústavnej forme alebo vyslovovať súhlas so vstupom a pobytom v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Dôvodom návrhu je skutočnosť, že manželka sťažovateľa je v dôsledku krvácania do mozgu v bdelej kóme, nedokáže komunikovať. Sťažovateľ sa návrhom na začatie konania zároveň domáha, aby bol jeho manželke ustanovený za opatrovníka. Spolu s návrhom vo veci samej sťažovateľ podal aj návrh na nariadenie neodkladného opatrenia.

3. Okresný súd v súlade s návrhom sťažovateľa uznesením z 30. augusta 2021 nariadil neodkladné opatrenie, ktorým dočasne manželke sťažovateľa ustanovil za opatrovníka sťažovateľa s tým, že je oprávnený a povinný zastupovať ju pri akýchkoľvek bežných právnych úkonoch, preberaní sociálnych dávok, preberaní úradných listových zásielok a vyslovovaní súhlasu so vstupom a pobytom v zariadeniach sociálnej starostlivosti, a to až do rozhodnutia vo veci samej.

4. Sťažovateľ podaním doručeným okresnému súdu 18. mája 2022 žiadal o doručenie doložky právoplatnosti a vykonateľnosti uznesenia o neodkladnom opatrení a o nariadenie termínu pojednávania. Okresný súd 8. augusta 2022 vyzval sťažovateľa na predloženie aktuálnej lekárskej správy o zdravotnom stave jeho manželky a oznámenie, či je lekárka označená v návrhu na začatie konania naďalej ošetrujúcou lekárkou jeho manželky. Okresný súd zároveň expedoval uznesenie zo 4. apríla 2022, ktorým manželke sťažovateľa ustanovil procesného opatrovníka. Na výzvu okresného súdu sťažovateľ reagoval podaním doručeným 11. augusta 2022.

5. Okresný súd 17. apríla 2023 vyzval ošetrujúcu lekárku manželky sťažovateľa na vyjadrenie sa k jej zdravotnému stavu.

III.

Argumentácia sťažovateľa

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie, že okresný súd je v napadnutom konaní nečinný. Napadnuté konanie o obmedzenie spôsobilosti manželky sťažovateľa na právne úkony bolo iniciované sťažovateľom 12. augusta 2021 z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu jeho manželky, ktorá je v bdelej kóme, nevie komunikovať. Okresný súd síce nariadil 30. augusta 2021 neodkladné opatrenie, avšak odvtedy je absolútne nečinný. Výnimkou je výzva okresného súdu z 8. augusta 2022 na predloženie aktuálnej správy o zdravotnom stave, na ktorú sťažovateľ obratom odpovedal. Dosiaľ sa vo veci neuskutočnilo žiadne pojednávanie. Ide o typ konania, ktoré by malo byť vedené s osobitnou rýchlosťou vzhľadom na citlivosť veci. Neexistencia rozhodnutia o obmedzení spôsobilosti na právne úkony spôsobuje sťažovateľovi dennodenné komplikácie

súvisiace s riešením potrebných právnych úkonov za jeho manželku. Predmetná vec je skutkovo a právne jednoduchá, sťažovateľ k vzniku zbytočných prietahov neprispel. Nečinnosť okresného súdu trvá približne 19 mesiacov.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. Okresný súd uviedol chronologický prehľad uskutočnených úkonov v napadnutom konaní. Konštatoval, že návrhy na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony tvoria bežnú rozhodovaciu činnosť všeobecných súdov, i keď v danom prípade nejde o prípad „*duševnej poruchy, ktorá nie je len prechodná*“, ale o dlhodobo diagnostikovaný zdravotný stav. Sťažovateľ pred podaním ústavnej sťažnosti nepodal sťažnosť predsedovi súdu, ktorá mohla zabezpečiť plynulejšie konanie bez vzniku prietahov. Sťažovateľ disponuje právoplatným uznesením o nariadení neodkladného opatrenia, ktorým má vymedzené v návrhu požadované úkony. Okresný súd tiež poukázal na enormnú zaťaženosť v súdnom oddelení zákonnej sudkyne.

IV.2. Replika sťažovateľa:

8. Sťažovateľ uviedol, že rozumie argumentácii o preťaženosti súdu, tieto okolnosti však nemôžu mať žiaden vplyv na dôvodnosť podanej ústavnej sťažnosti. Javí sa, že okresný súd je nečinný aj po podaní ústavnej sťažnosti. Nariadené neodkladné opatrenie je koncipované užšie ako samotný návrh vo veci samej. Neexistencia meritórneho rozhodnutia súdu sťažovateľovi spôsobuje komplikácie.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na pojednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv neexistuje zásadnejšia odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a tiež práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka

súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

12. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci dospel ústavný súd k záveru, že ide o vec, ktorá nevykazuje črty mimoriadnej zložitosti a tvorí bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Judikatúra ESLP zaradila prípady, ktoré sa týkajú občianskeho stavu a spôsobilosti osôb, medzi tie veci, pri ktorých sa pri posudzovaní dĺžky konania zohľadňuje aj predmet konania, pričom tieto si vyžadujú zvláštnu (*particular*) starostlivosť.

13. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v priebehu konania k zbytočným prieťahom.

14. Pokiaľ ide o samotný postup okresného súdu, tento ústavný súd vyhodnotil ako poznačený nečinnosťou. Okresný súd po začatí konania nariadil neodkladné opatrenie 30. augusta 2021 a po uplynutí 1 roka (8. augusta 2022) vyzval sťažovateľa na predloženie aktuálnej lekárskej správy, zároveň expedoval uznesenie o ustanoví procesného opatrovníka. Sťažovateľ na výzvu okresného súdu reagoval 11. augusta 2022, následne okresný súd s odstupom 8 mesiacov (17. apríla 2023) vyzval ošetrojúcu lekárku na vyjadrenie sa k zdravotnému stavu manželky sťažovateľa. Napadnuté konanie nie je právoplatne skončené, vo veci sa dosiaľ neuskutočnilo pojednávanie.

15. Po preskúmaní obsahu spisu okresného ústavný súd konštatuje, že postup okresného súdu v napadnutom konaní je poznačený prieťahmi, ktoré je možné kvalifikovať ako zbytočné prieťahy v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

16. Ústavný súd opakuje, že systémové nedostatky pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prieťahy (II. ÚS 481/2017).

17. V súvislosti s argumentáciou okresného súdu o nevyužití možnosti sťažovateľa podať sťažnosť na prieťahy predsedovi súdu ústavný súd poukazuje na ustálenú judikatúru ESLP, ktorý opakovane vyslovil názor, že sťažnosť predsedovi súdu nemožno považovať za účinný prostriedok nápravy (pozri napr. rozsudok Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike z 12. 6. 2012, rozsudok Bednár proti Slovenskej republike z 8. 10. 2013 a iné). Uvedený právny názor si pod vplyvom štrasburskej judikatúry osvojil i ústavný súd (napr. I. ÚS 103/2019).

18. Keďže napadnuté konanie dosiaľ nie je právoplatne skončené, pričom postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal, aby okresný súd v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

19. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

20. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 2 500 eur, ktoré považuje za primerané okolnostiam veci, pochybeniu okresného súdu. Argumentuje, že prebiehajúce konanie ho dlhodobo zaťažuje, nevydanie meritórneho rozhodnutia mu spôsobuje dennodenné komplikácie v prípade potreby vykonávania úkonov v mene manželky. Vzhľadom na stav manželky zostal s dvoma maloletými deťmi sám a má kvantum iných dennodenných starostí.

21. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

22. Pri rozhodovaní o finančnom zadosťučinení ústavný súd prihliadal na celkovú dĺžku napadnutého konania, konštatovanú nečinnosť okresného súdu, charakter napadnutého konania a ďalšie konkrétne okolnosti prípadu. K nim patrí aj skutočnosť, že v napadnutom konaní došlo k nariadeniu neodkladného opatrenia, ktorým bol sťažovateľ do skončenia konania vo veci samej ustanovený jeho manželke ako opatrovník s oprávnením zastupovať ju pri akýchkoľvek bežných právnych úkonoch, preberaní sociálnych dávok, preberaní úradných listových zásielok a vyslovovaní súhlasu so vstupom a pobytom v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Aj keď sa okruh oprávnení sťažovateľa vymedzený neodkladným opatrením nekryje v plnom rozsahu s oprávneniami uvedenými v návrhu na začatie konania o obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, predmetné neodkladné opatrenie do určitej miery znižuje právnu neistotu, v ktorej sa sťažovateľ nachádza do času právoplatného skončenia konania vo veci samej. Sťažovateľ síce v replike z 5. mája 2023 uvádza, že neexistencia meritórneho rozhodnutia mu spôsobuje komplikácie vymedzené v ústavnej sťažnosti, v ústavnej sťažnosti však sťažovateľ tieto komplikácie nijako bližšie nekonkretizoval, neobjasnil. Sťažovateľ len všeobecne poukázal na dennodenné problémy súvisiace s riešením potrebných právnych úkonov za jeho manželku.

23. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že okolnosti sťažovateľovej veci opodstatňujú priznanie finančného zadosťučinenia iba v sume 500 eur (bod 3 výroku nálezu). Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti sťažovateľa vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

24. Ústavný súd priznal sťažovateľovi [§ 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 530,86 eur (bod 4 výroku nálezu).

25. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3, § 18 ods. 3]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené

v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu). Právny zástupca sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, preto sa odmena advokáta zvyšuje o 20 % (88,48 eur). Pokiaľ ide o repliku sťažovateľa z 5. mája 2023, ústavný súd za tento úkon právnej služby náhradu trov nepriznal, pretože replika nepriniesla nové skutočnosti alebo informácie, ktoré by ústavnému súdu neboli už skôr známe.

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. mája 2023

Robert Šorl
predseda senátu